

A stylized illustration in shades of gray and brown. A large, dark gray flag waves from a pole in the center. Below it, a crowd of simplified human figures is shown, many with their arms raised in a gesture of celebration or protest. The background is a light gray gradient. A solid brown vertical bar is on the left, and a solid brown horizontal bar is at the bottom, both partially overlapping the illustration.

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΑΓΩΓΗ**

1. Εισαγωγή

Γενικός σκοπός του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής είναι να προσφέρει τη δυνατότητα στους μαθητές και στις μαθήτριες να εμπλακούν σε μια δημιουργική και καινοτόμο διαδικασία, μέσα από την οποία θα αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις για να γίνουν υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες με κριτική ικανότητα και δημιουργική συμμετοχική δράση. Η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή προσφέρει στους μαθητές και στις μαθήτριες δυνατότητες ανάπτυξης ικανοτήτων και δεξιοτήτων για αυτοδύναμη δημιουργική δράση, αφού ενστερνιστούν ανθρωπιστικά και δημοκρατικά συστήματα αξιών, εδραιώσουν μέσα τους θετικές στάσεις ως προς τις αξίες αυτές και συνεχίσουν να ρυθμίζουν με αυτές τη συμπεριφορά τους σύμφωνα με τις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

Συγκεκριμένα, το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής συμβάλλει στην προαγωγή της δημιουργικότητας, της ελεύθερης σκέψης και της δημοκρατικής συνείδησης του μαθητή, στη γνωριμία των αρχών, των κανόνων και των θεσμών λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος, στη διαμόρφωση πολιτών με παρρησία και αγωνιστικότητα, με σεβασμό στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Συμβάλλει επίσης στη συνειδητοποίηση της σημασίας και της διαφύλαξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της καλλιέργειας οικουμενικών αξιών, στην κατανόηση της ειρηνικής συμβίωσης και δημιουργικής συμμετοχής στην κοινωνική και πολιτική ζωή της τοπικής, κυπριακής, ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας κοινωνίας και το σεβασμό της ετερότητας και της ιδιοπροσωπίας του κάθε μαθητή.

2. Δομή Προγράμματος Σπουδών

2.1 Βασικοί άξονες του Αναλυτικού Προγράμματος και Πρόγραμμα Σπουδών Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής είναι οργανωμένο και δομημένο σύμφωνα με τις βασικές αρχές του «Αναλυτικού Προγράμματος για τα Δημόσια Σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας» και εδράζεται σε τρεις βασικούς άξονες που αφορούν:

α. Ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατανοήσουν τη σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ ατόμου και κοινωνίας, τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των βασικών κοινωνικών θεσμών.
- Να γνωρίσουν την οργάνωση και λειτουργία των πολιτικών και πολιτειακών θεσμών της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς και τα δικαιώματα (ατομικά-πολιτικά-κοινωνικά) και τις υποχρεώσεις που απορρέουν απ' αυτούς.
- Να κατανοήσουν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των θεσμών της.
- Να κατανοήσουν τη σχέση των ατόμων και των επιμέρους κοινωνιών με τη Διεθνή Κοινότητα, καθώς και τις δυνατότητες και τις προοπτικές που το Διεθνές Δίκαιο και οι Διεθνείς Οργανισμοί ανοίγουν για άτομα και κοινωνίες, προκειμένου να παίρνουν υπεύθυνες θέσεις για παγκόσμια προβλήματα.

β. Καλλιέργεια αξιών, υιοθέτηση στάσεων και επίδειξη συμπεριφορών, που απαρτίζουν τη σύγχρονη δημοκρατική πολιτότητα.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να ενστερνίζονται αξίες που θα τους καταστήσουν κοινωνικά και πολιτικά ενεργούς και δημοκρατικούς, με δημιουργική κοινωνική συμπεριφορά και αναπτυγμένη ηθική συνείδηση.
- Να συμβάλουν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, μέσα από την καλλιέργεια των κοινωνικών σχέσεων, της ανεκτικότητας και της κοινωνικής αλληλεγγύης στο πλαίσιο της σημερινής πολυπολιτισμικής κοινωνίας και του διαπολιτισμικού διαλόγου.
- Να συνειδητοποιούν την ανάγκη επικοινωνίας, ειρηνικής συνύπαρξης, συνεργασίας και αλληλεγγύης των ανθρώπων και των λαών, και να εμπεδώνουν κριτικά τις οικουμενικές αξίες, για τη δημιουργία μιας καλύτερης κοινωνίας και ενός καλύτερου κόσμου.
- Να αναπτύξουν ατομική ευθύνη και να αποκτήσουν ορθολογικά κριτικές στάσεις.
- Να καλλιεργήσουν διαπολιτισμικές αξίες, προκειμένου να διαχειρίζονται την ετερογένεια του πληθυσμού των σύγχρονων κοινωνιών.
- Να αξιολογούν με κριτικό πνεύμα θέματα ελευθερίας, ειρήνης, ισότητας, δικαιοσύνης, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και υποχρεώσεών τους στην κοινωνία.
- Να ενισχύσουν την εθνική και πολιτισμική τους ταυτότητα, μέσα από τη συνειδητοποίηση και το σεβασμό της ετερότητας.

γ. Καλλιέργεια ιδιοτήτων, ικανοτήτων, δεξιοτήτων που απαιτούνται από την κοινωνία του 21ου αιώνα – ικανότητες κλειδιά.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να μελετούν και να ενεργούν συλλογικά.
- Να αναπτύσσουν την ικανότητα της ενσυναίσθησης, ώστε να κατανοούν τη θέση, τη στάση και τη συμπεριφορά του Άλλου, καθώς και τις ικανότητες της διαπροσωπικής επικοινωνίας.
- Να ασκούνται στη βιωματική προσέγγιση του διαλόγου και να αναπτύσσουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες.
- Να κατακτήσουν την ικανότητα να αναπτύσσουν τυπικούς και άτυπους κανόνες συμπεριφοράς, ανάλογα με την περίπτωση.
- Να καλλιεργήσουν την ικανότητα της επιχειρηματολογίας στο μέγιστο δυνατό βαθμό.

2.2 Θεματικές ενότητες

A. ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Στη Δημοτική Εκπαίδευση βασικά στοιχεία γνώσης της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής μπορούν να αποτελέσουν διαθεματικές διδακτικές ενότητες, όπως:

- Η γνώση του εαυτού μου, της οικογένειας, του σχολείου, του συμμαθητή, της ζωής και μετακίνησης με ασφάλεια.
- Σκέφτομαι – κρίνω – συγκρίνω – αποφασίζω ως καταναλωτής, ως χρήστης των ΜΜΕ και του Διαδικτύου, ως οικολογικά σκεπτόμενος μαθητής.
- Ο τόπος που ζω και οι άνθρωποί του.
- Η πατρίδα μου η Κύπρος και τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Η Κύπρος στην Ευρώπη-η Ευρώπη στην Κύπρο.

Αυτά μπορούν να ενσωματωθούν στο περιεχόμενο διαθεματικών προσεγγίσεων, μαζί με θέματα Γλώσσας, Ιστορίας, Περιβαλλοντικής Αγωγής, Προαγωγής Υγείας, Συναισθηματικής Αγωγής.

B. ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Οι σκοποί του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στο Γυμνάσιο διαμορφώνουν το πλαίσιο για την επιλογή των παρακάτω Θεματικών Ενοτήτων, οι οποίες θα προσεγγίζονται επίσης διαθεματικά, με την ευκαιρία που θα δίνει η διδασκαλία θεμάτων σε άλλα μαθήματα, όπως η Ιστορία, η Νεοελληνική Γλώσσα, η Λογοτεχνία, η Γεωγραφία κ.ά:

- Ενότητα I: Το άτομο και η κοινωνία
- Ενότητα II: Το άτομο και η Πολιτεία
- Ενότητα III: Το άτομο και η Ευρωπαϊκή Ένωση
- Ενότητα IV: Το άτομο και η Διεθνής Κοινότητα

Ενότητα I: Το άτομο και η κοινωνία

- Άτομο/Κοινωνία – αλληλεπίδραση.
- Βασικές έννοιες: κοινωνική ομάδα, κοινωνική θέση, κοινωνικός ρόλος, κοινωνική διαστρωμάτωση, κοινωνική κινητικότητα.
- Κοινωνικοί θεσμοί και ο ρόλος τους για τη λειτουργία της κοινωνίας και για την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής (οικογένεια, εκπαίδευση, οικονομία, εκκλησία, διοίκηση κ.λπ.).
- Κοινωνικοποίηση-φορείς κοινωνικοποίησης (οικογένεια, σχολείο, θρησκεία, κράτος, ομάδα ομηλίκων, ΜΜΕ κ.λπ.).
- Καταναλωτισμός-προστασία του καταναλωτή, η ενέργεια και το ενεργειακό πρόβλημα της Κύπρου, το περιβάλλον και η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης.

Ενότητα II: Το άτομο και η Πολιτεία

- Άτομο / Πολιτεία (άτομο-κοινωνία και πολιτεία, έθνος-κράτος-πατρίδα, πολίτης και πολιτική, κανόνες-νόμοι).
- Τα πολιτεύματα-το πολίτευμα της Κύπρου (σύνταγμα, βουλή, νόμοι, πολιτικά κόμματα, εκλογές, εκλογικά συστήματα, εκλογικό σώμα).
- Λειτουργίες του κράτους (νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική).
- Η διοίκηση και τα διοικητικά συστήματα (η διοίκηση του κράτους, η ειδική αυτοδιοίκηση, η τοπική αυτοδιοίκηση).
- Πολιτικοποίηση-παράγοντες πολιτικοποίησης (οικογένεια, κόμματα, εκπαίδευση, ομάδες ομηλίκων, ΜΜΕ).

Ενότητα III: Το άτομο και η Ευρωπαϊκή Ένωση

- Λόγοι δημιουργίας της ευρωπαϊκής ένωσης, εξέλιξη, θεσμοί-όργανα, συνθήκες, πολιτικές πρακτικές.
- Η Κύπρος ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Οι νέοι και η Ευρώπη.

Ενότητα IV: Το άτομο και η Διεθνής Κοινότητα

- Οι διεθνείς οργανισμοί, οι διεθνείς συνθήκες και ο ρόλος τους στον κόσμο.
- Οι διεθνείς οργανισμοί και το πρόβλημα της Κύπρου.

2.3. Στόχοι και δείκτες επιτυχίας**Ενότητα I**

Οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να έχουν αποσαφηνίσει έννοιες όπως: *άτομο, κοινωνία, κοινωνική ομάδα, κοινωνική θέση, κοινωνικός ρόλος, κοινωνική διαστρωμάτωση, κοινωνική κινητικότητα.*
- Να τοποθετούνται κριτικά απέναντι στους κανόνες, τις αξίες και τις αντιλήψεις στις οποίες οι κοινωνίες βασίζουν τη λειτουργία τους.

- Να έχουν αντιληφθεί τις σχέσεις αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ ατόμου και κοινωνίας.
- Να καλλιεργούν την αυτοπεποίθησή τους, μέσα από την εμπέδωση στοιχείων της πολιτισμικής τους ταυτότητας, την κατανόηση της πολυπολιτισμικότητας των σημερινών κοινωνιών και το σεβασμό της ετερότητας.
- Να έχουν συνείδηση του ρόλου των κοινωνικών θεσμών (οικογένεια, εκπαίδευση, οικονομία, εκκλησία, διοίκηση κ.λπ.) για τη λειτουργία της κοινωνίας και την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.
- Να έχουν αντιληφθεί τη σημασία των φορέων κοινωνικοποίησης (οικογένεια, σχολείο, θρησκεία, κράτος, ομάδα ομηλικών, ΜΜΕ κ.λπ.).
- Να προσεγγίζουν κριτικά σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα που συνδέονται με ζητήματα δημοκρατίας, ισότητας, πολυπολιτισμικότητας, οικολογίας-περιβάλλοντος, δικαιοσύνης, αλληλεγγύης κ.λπ.
- Να εμπεδώνουν την αντίληψη ότι τα προβλήματα προκύπτουν από τις αντιθέσεις της ανθρώπινης κοινωνίας και ότι με τη συζήτηση και την επιχειρηματολογία μπορούν να λυθούν πολλά απ' αυτά.
- Να συνηθίζουν να ενεργούν συλλογικά, αναπτύσσοντας τις ικανότητες της διαπροσωπικής επικοινωνίας.
- Να αναλαμβάνουν ατομικές και συλλογικές δράσεις σε επίπεδο σχολείου / κοινότητας με στόχο την αναχαίτιση προβλημάτων στα οποία μπορούν να επέμβουν.

Ενότητα II

Οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να έχουν αποσαφηνίσει έννοιες όπως: *πολιτεία, έθνος-κράτος-πατρίδα, πολίτης και πολιτική, κανόνες-νόμοι.*
- Να έχουν αντιληφθεί τις σχέσεις αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ ατόμου και πολιτείας.
- Να έχουν κατανοήσει τα είδη των πολιτευμάτων καθώς και τη φύση και τα θεσμικά όργανα του πολιτεύματος στην Κύπρο (σύνταγμα, βουλή, νόμοι, πολιτικά κόμματα, εκλογές, εκλογικά συστήματα, εκλογικό σώμα), αλλά και τις λειτουργίες του κράτους (νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική) με τις ιδιαιτερότητες και τις προοπτικές τους, καθώς και τα δικαιώματα (ατομικά-πολιτικά-κοινωνικά) και τις υποχρεώσεις που απορρέουν απ' αυτούς για άτομα και ομάδες.
- Να αναπτύσσουν δημοκρατική κουλτούρα, μέσα από τη συμμετοχή και τον προσανατολισμό στη δημιουργία μιας ελεύθερης, ανεκτικής και δίκαιης κοινωνίας.
- Να έχουν αντιληφθεί ό,τι έχει σχέση με τη διοίκηση και τα διοικητικά συστήματα (η διοίκηση του κράτους, η ειδική αυτοδιοίκηση, η τοπική αυτοδιοίκηση) της χώρας μας.
- Να έχουν συνείδηση της σημασίας της πολιτικοποίησης καθώς και τους παράγοντες που συμβάλλουν σ' αυτή (οικογένεια, κόμματα, εκπαίδευση, ομάδες ομηλικών, ΜΜΕ) και να διαμορφώνουν συμπεριφορές ενεργού πολίτη.
- Να συνηθίζουν στη χρήση του διαλόγου ως μέσου επίλυσης κάθε είδους διαφορών, χρησιμοποιώντας λόγο με επιχειρήματα και επιδεικνύοντας ανεκτικότητα στη διαφορετική άποψη.

- Να επιδεικνύουν σεβασμό απέναντι στην ετερότητα και την ιδιοπροσωπία κάθε συμμαθητή/συνανθρώπου τους.
- Να συνηθίζουν να ενεργούν συλλογικά, αναπτύσσοντας τις ικανότητες της διαπροσωπικής επικοινωνίας.
- Να αναλαμβάνουν ατομικές και συλλογικές δράσεις σε επίπεδο σχολείου / κοινότητας με στόχο την αναχαίτιση προβλημάτων στα οποία μπορούν να παρέμβουν.

Ενότητα III

Οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να έχουν αντιληφθεί τους λόγους που οδήγησαν στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να έχουν κατανοήσει ό,τι έχει σχέση με την εξέλιξη, τους θεσμούς-όργανα, τις συνθήκες και τις πολιτικές πρακτικές της.
- Να έχουν αντιληφθεί τη θέση και το ρόλο της Κύπρου ως πλήρους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της.
- Να αξιολογούν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των θεσμών της και να προσεγγίζουν κριτικά τις προοπτικές που αυτή ανοίγει για την κυπριακή δημοκρατία και τους πολίτες της, καθώς και για την παγκόσμια κοινότητα.
- Να προβληματίζονται και να τοποθετούνται σχετικά με τη σχέση που πρέπει να αναπτύξουν οι νέοι με την Ευρώπη.
- Να συνειδητοποιούν ότι οι ίδιοι είναι πολίτες της Κύπρου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Κόσμου, με δικαιώματα, αλλά και με υποχρεώσεις.
- Να συνηθίζουν να ενεργούν συλλογικά, αναπτύσσοντας τις ικανότητες της διαπροσωπικής επικοινωνίας.
- Να αναλαμβάνουν ατομικές και συλλογικές δράσεις σε επίπεδο σχολείου / κοινότητας με στόχο την αναχαίτιση προβλημάτων στα οποία μπορούν να επέμβουν.

Ενότητα IV

Οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να έχουν κατανοήσει το ρόλο και τη σημασία των διεθνών οργανισμών και των διεθνών συνθηκών.
- Να έχουν αντιληφθεί τη σημασία των διεθνών οργανισμών για το πρόβλημα της Κύπρου.
- Να έχουν κατανοήσει τις σχέσεις των ατόμων και των επιμέρους κοινωνιών με τη Διεθνή Κοινότητα και να αντιλαμβάνονται τις δυνατότητες και τις προοπτικές που το Διεθνές Δίκαιο και οι Διεθνείς Οργανισμοί ανοίγουν για άτομα και κοινωνίες, προκειμένου να παίρνουν υπεύθυνες θέσεις για παγκόσμια προβλήματα, όπως είναι η φτώχεια, ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός, οικολογική καταστροφή, κοινωνικός και φυλετικός ρατσισμός, κοινωνικές ανισότητες, εκπαιδευτικές ανισότητες, ειρήνη κ.λπ.
- Να συνηθίζουν να ενεργούν συλλογικά, αναπτύσσοντας τις ικανότητες της διαπροσωπικής επικοινωνίας.
- Να παίρνουν θετική στάση απέναντι σε εθελοντικές οργανώσεις-φορείς που αναλαμβάνουν δράσεις σε τοπικό και διεθνές επίπεδο με στόχο την ανακούφιση συνανθρώπων ή την άμβλυση προβλημάτων οικουμενικού χαρακτήρα και να αναπτύξουν συμμετοχικές συμπεριφορές σχετικά με αυτές.

3. Διδακτική Μεθοδολογία

Επισημαίνεται ότι η καλλιέργεια, η βίωση και η εμπέδωση δεξιοτήτων, στάσεων, συμπεριφορών και αξιών απαιτούν προσεγγίσεις βιωματικού τύπου καθώς και διαρκή σύνδεση θεωρίας και πράξης. Προκρίνονται ως χρήσιμες δραστηριότητες όπως: έρευνα με ερωτηματολόγιο ή συνεντεύξεις, συλλογή στοιχείων, επισκέψεις, μελέτη περιπτώσεων κ.ά., διοργάνωση ομαδικών συζητήσεων, καθώς και διαλογικών συζητήσεων.

Ποικιλοτρόπως χρήσιμη είναι η δημιουργία θεματικών φακέλων, όπου θα συγκεντρώνεται όλο το υλικό που οι μαθητές και οι μαθήτριες συλλέγουν ή δημιουργούν (λογοτεχνικά κείμενα, αποσπάσματα από τον τύπο, μαγνητοφωνημένες αφηγήσεις, ερωτηματολόγια, φωτογραφίες, ταινίες, ατομικές εργασίες μαθητών, άλλα σημαντικά περιστατικά που αναφέρονται και καταγράφονται κατά τη διάρκεια των μαθημάτων κλπ). Τα στοιχεία του κάθε φακέλου, για την τήρηση και τον εμπλουτισμό του οποίου θα είναι υπεύθυνη μία ομάδα μαθητών για κάθε θεματική ενότητα, μπορεί να:

- χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία του μαθήματος την επόμενη χρονιά
- ανταλλάσσονται μεταξύ τμημάτων του ίδιου σχολείου ή μεταξύ σχολείων
- αξιοποιηθούν για μελλοντικές αναθεωρήσεις του αναλυτικού προγράμματος κ.λπ.

Ο εμπλουτισμός των φακέλων με υλικό μπορεί να αποτελέσει βασικό ερέθισμα για τη δραστηριοποίηση των μαθητών και μαθητριών.

Αναγκαία είναι η διαθεματική προσέγγιση με στόχο τη συνολική αντίληψη ενός φαινομένου, καθώς και η μέθοδος σχεδίου εργασίας (project), που μπορεί να αναπτύσσεται ως εξής:

- Καθορισμός στόχου
- Επιλογή συντονιστή – Κατανομή σε ομάδες
- Καθορισμός πλαισίου δράσης
- Διάλειμμα για ενημέρωση και ανατροφοδότηση
- Συγκέντρωση του υλικού
- Υλοποίηση του project
- Συμπεράσματα – Ανακοίνωση αποτελεσμάτων - Αξιολόγηση

4. Αξιολόγηση

Σημαντικό κέρδος είναι η καλλιέργεια αυτόαξιολογικής διάθεσης των μαθητών. Έτσι, η αξιολόγηση μπορεί να γίνεται με τη χρήση κριτηρίων αυτοαξιολόγησης, τα οποία μετά από έναν πρώτο δικό του έλεγχο, μπορεί κάθε μαθητής να τα ανταλλάσσει με το διπλανό συμμαθητή του και, στη συνέχεια, να συζητούν οι δυο τους κάποιες από τις επιλογές τους. Εναλλακτικός τρόπος αξιολόγησης είναι ο Ατομικός Φάκελος Εργασιών του μαθητή, στον οποίο θα περιλαμβάνονται οι σχετικές με το μάθημα εργασίες του.